ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ТІЛ БІЛІМІ КАФЕДРАСЫ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ – 150
(Дәріске бейнекөріністер)

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ – 150
(Дәріске бейнекөріністер)

- **Бастауыш мектепте балаларға тіл таныту үш тарау болып бөлінеді:**

  1) дыбыс жүйесі мен түрлері;

  2) сөз жүйесі мен түрлері;

  3) сөйлем жүйесі мен түрлері.

  - Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

Сөз өнері адам санасының үш негізіне тіреледі:

1. **Ақылға**
2. **Қиялға**
3. **Көңілге**

Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

Байтұрсынұлы Ахмет. Алты томдық шығармалар жинағы. I-YI томдар / Құраст., баспаға дайынд. Ісімақова А.С., Піралі Г.Ж., Сәкенов С.Б., Мұстафаева К.; жауапты ред., әр томның алғы сөзін жазғ. Ісімақова А.С.; жауапты шығарушылар Имаханбет Р.С., Ойсылбай А.Т. – Алматы: Ел-шежіре, 2013.

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

Қандай сәулетті сарайлар болсын, қандай сымбатты я кескінді сүгіреттер болсын, қандай әдемі ән-күй болсын – сөзбен сөйлеп сүгіреттеп көрсетуге, танытуға болады. Бұл өзге өнердің қолынан келмейді.

Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

Өнердің ең алды – сөз өнері.
«Өнер алды – қызыл тіл»,- деген қазақ мақалы бар.

Мұны қазақ сөз баққан, сөз күйттеген халық болып, сөз қадірін білгендіктен айтқан.

Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

Тіл көрнекі болу үшін дерексіз нәрсе деректі нәрседей, жансыз нәрсе жанды нәрседей суреттеленіп, адамның сана-саңлауына келіп түсерлік дәрежеге жетуі керек. Қалыпты түріндегі сөз ондай дәрежеге жету үшін түрлі әдістер істеледі. Ол әдістер негізгі түріне қарай үш топқа бөлінеді:

1. Көріктеу; 2. Меңзеу; 3. Әсерлеу.

Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

Әңгімедегі пікір не нәрсе туралы болса, сол нәрсе шығарманың тақырыбы болады.

Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

Сөз өнерінен жасалып шығатын нәрсенің жалпы аты – шығарма.

Шығарманың түрлері толып жатыр. Оның бәрін шумақтап бір-ақ атағанда, арабша – әдебиет, қазақша – асыл сөз.

Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

Тіл тазалығы дегеніміз – ана тілдің сөзін басқа тілдің сөзімен шұбарламау.

Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

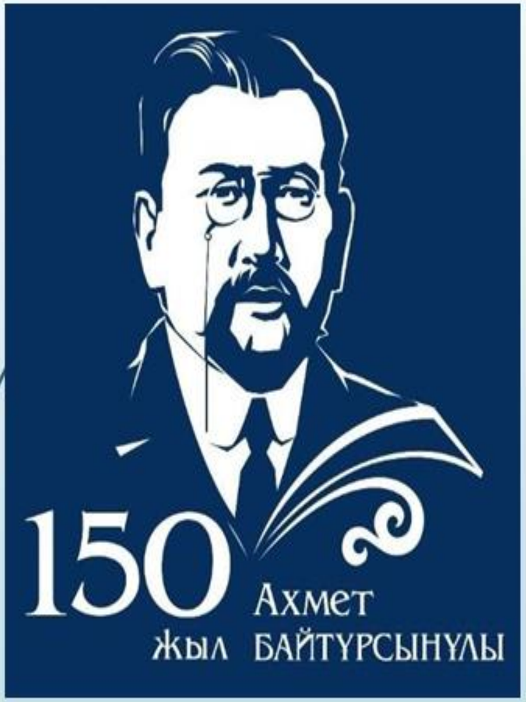

Сөз жазатын адам әрі жазушы, әрі сыншы боларға керек. Сөздің шырайлы, ажарлы болуына ойдың шеберлігі керек. Ұнамды, орынды, дәмді болуына сыншылық керек. Мағыналы, маңызды болуына білім керек. Абайда осы үшеуі де болған. Бұлардың үстіне, Абай көсем, үлгі шығарып, өнеге жайғыш болған.

Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

Көркем сөзде екі тысқы, екі ішкі сын болады.

Тысқы сындар:

1. Тілінің, луғатының сыны: тілінің дұрыстығы, анықтығы, тазалығы, дәлдігі, көрнекілігі, әуезділігі, өрнектілігі жағының сыны.
2. Суретінің сыны: кестесін келтіріп, ұнасымды түрде үйлестіріп суреттеуінің сыны.

Ішкі сындар:

1. Алынған мінез, айтылған қылық, көрсетілген қалып жан жүйесінің жөнімен қарағанда дұрыс, бүтін шығу-шықпауының сыны.
2. Өмір жүзінде айтылған нәрсенің болатын-дығының себебін дұрыс көрсеткен-көрсетпегенінің, адам қауымындағы қалып түзелу жағына әсер етерлік қуаты бар-жоғының сыны.

Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

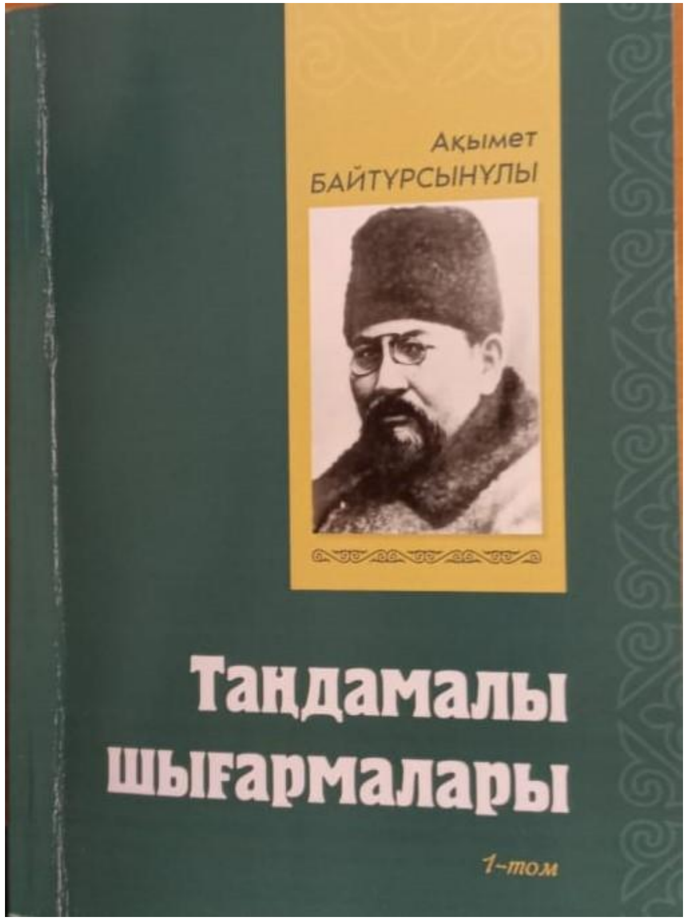

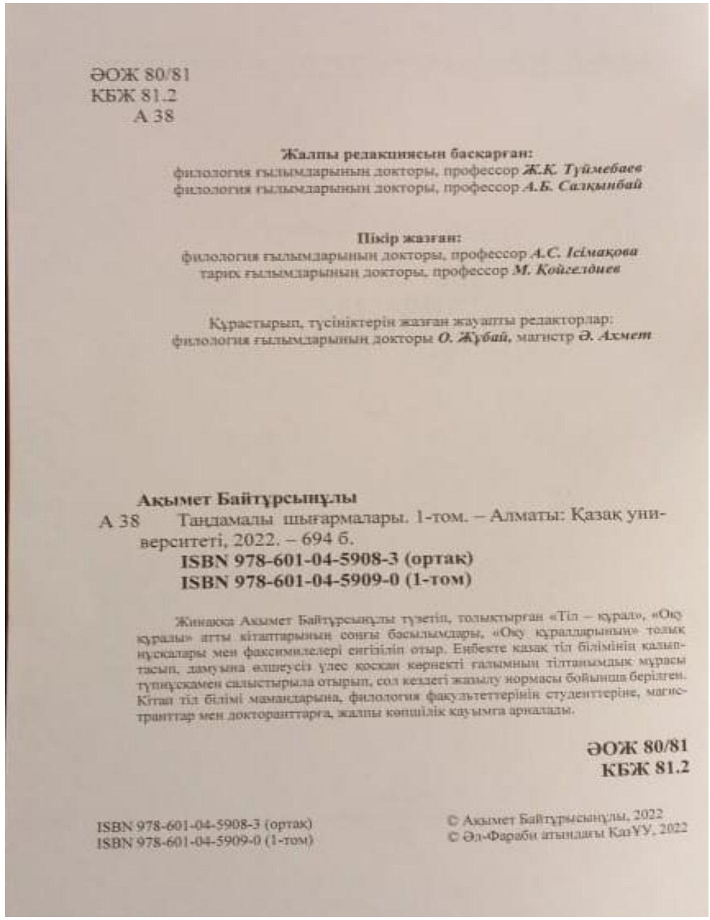

ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2
А 38

Жалпы редакциясын басқарған:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Ж.Қ. Түймебаев***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***А.Б. Салқынбай***

Пікір жазған:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***А.С. Ісімақова***
тарих ғылымдарының докторы, профессор ***М. Қойгелдиев***

Құрастырып, түсініктерін жазған жауапты редакторлар:
филология ғылымдарының докторы ***О. Жұбай,*** магистр ***Ә. Ахмет***

Ақымет Байтұрсынұлы
А 38 Таңдамалы шығармалары. 1-том. – Алматы: Қазақ университеті, 2022. – 694 б.
ISBN 978-601-04-5908-3 (ортақ)
ISBN 978-601-04-5909-0 (1-том)

Жинаққа Ақымет Байтұрсынұлы түзетіп, толықтырған «Тіл – құрал», «Оқу құралы» атты кітаптарының соңғы басылымдары, «Оқу құралдарының» толық нұсқалары мен факсимилелері енгізіліп отыр. Еңбекте қазақ тіл білімінің қалыптасып, дамуына елшеусіз үлес қосқан көрнекті ғалымның тілтанымдық мұрасы түпнұсқамен салыстырыла отырып, сол кездегі жазылу нормасы бойынша берілген. Кітап тіл білімі мамандарына, филология факультеттерінің студенттеріне, магистранттар мен докторанттарға, жалпы көпшілік қауымға арналады.

ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2

ISBN 978-601-04-5908-3 (ортақ)
ISBN 978-601-04-5909-0 (1-том)

© Ақымет Байтұрсынұлы, 2022
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2022

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ – 150
(Дәріске бейнекөріністер)

- Сөйлеу, жазу – ойын айту болса, оқу – біреудің жазғанын сол адамның өзінше айту, өзінше тану болады. Өз ойын дұрыс айтуға қанша білім керек болса, басқаның ойын соның өзінше ұғуға, өзінше айтуға, екінші сөзбен айтқанда, дұрыс оқуға керек білім онан да артық болмаса, кем болмайды.

  - Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

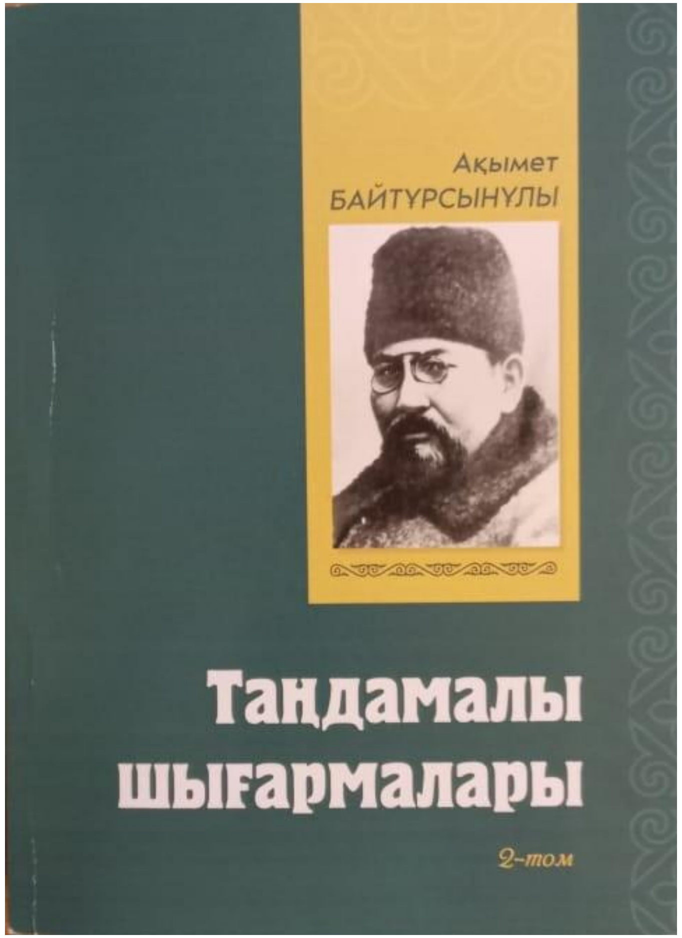

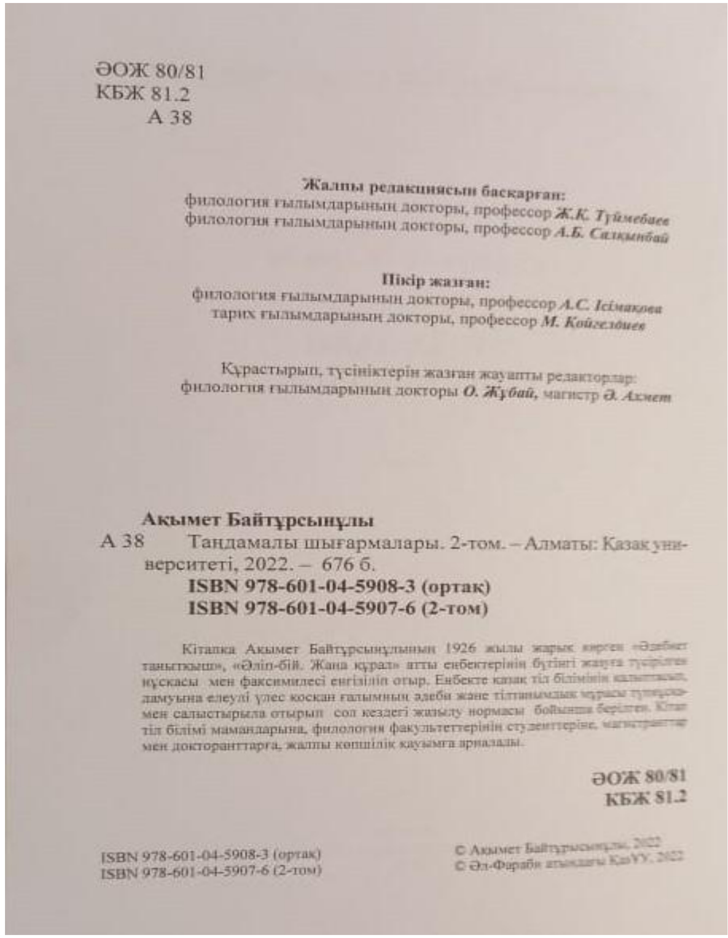

ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2
А 38

Жалпы редакциясын басқарған:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Ж.Қ. Түймебаев***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***А.Б. Салқынбай***

Пікір жазған:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***А.С. Ісімақова***
тарих ғылымдарының докторы, профессор ***М. Қойгелдиев***

Құрастырып, түсініктерін жазған жауапты редакторлар:
филология ғылымдарының докторы ***О. Жұбай,*** магистр ***Ә. Ахмет***

Ақымет Байтұрсынұлы
А 38 Таңдамалы шығармалары. 2-том. – Алматы: Қазақ университеті, 2022. – 676 б.
ISBN 978-601-04-5908-3 (ортақ)
ISBN 978-601-04-5907-6 (2-том)

Кітапқа Ақымет Байтұрсынұлының 1926 жылы жарық көрген «Әдебиет танытқыш», «Әліп-бій. Жаңа құрал» атты еңбектерінің бүгінгі жазуға түсірілген нұсқасы мен факсимилесі енгізіліп отыр. Еңбекте қазақ тіл білімінің қалыптасуы, дамуына елеулі үлес қосқан ғалымның әдеби және тілтанымдық мұрасы түпнұсқа мен салыстырыла отырып сол кездегі жазылу нормасы бойынша берілген. Кітап тіл білімі мамандарына, филология факультеттерінің студенттеріне, магистранттар мен докторанттарға, жалпы көпшілік қауымға арналады.

ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2

ISBN 978-601-04-5908-3 (ортақ)
ISBN 978-601-04-5907-6 (2-том)

© Ақымет Байтұрсынұлы, 2022
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2022

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ – 150
(Дәріске бейнекөріністер)

- **Мектептің міндеті – берген баланы ата-анасының үміті мен мемлекеттің мақсатындағы көздеген түрде адам қылып шығару.**
  - Ахмет Байтұрсынұлы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

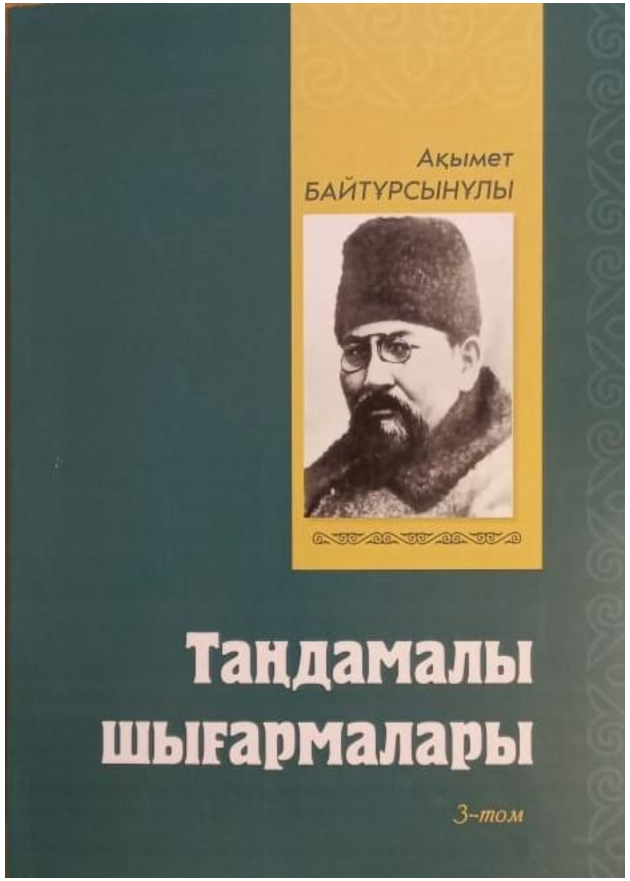

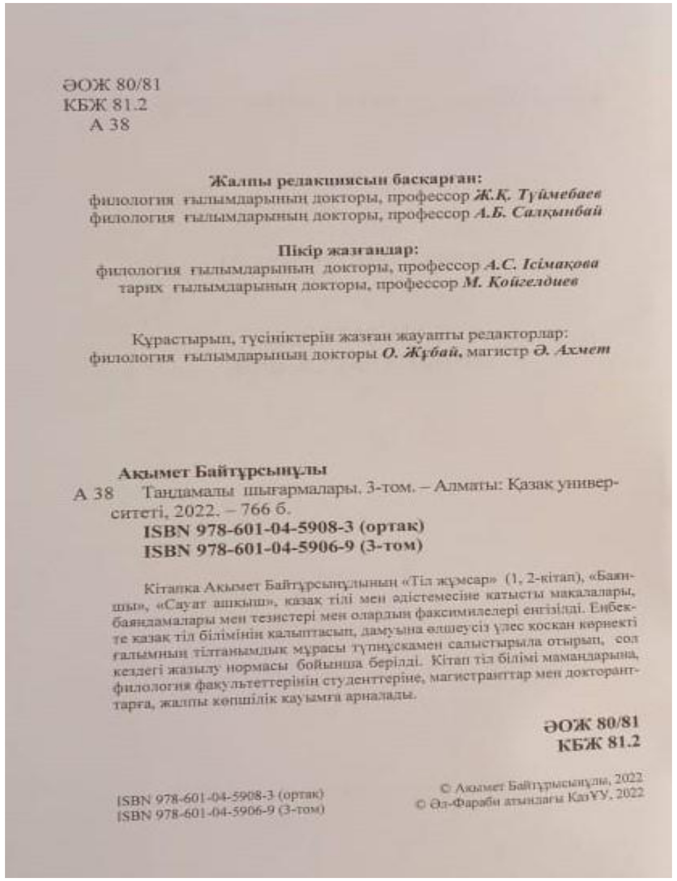
ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2
А 38

Жалпы редакциясын басқарған:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Ж.Қ. Түймебаев***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***А.Б. Салқынбай***

Пікір жазғандар:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***А.С. Ісімақова***
тарих ғылымдарының докторы, профессор ***М. Қойгелдиев***

Құрастырып, түсініктерін жазған жауапты редакторлар:
филология ғылымдарының докторы ***О. Жұбай***, магистр ***Ә. Ахмет***

Ақымет Байтұрсынұлы
А 38 Таңдамалы шығармалары. 3-том. – Алматы: Қазақ университеті, 2022. – 766 б.
ISBN 978-601-04-5908-3 (ортақ)
ISBN 978-601-04-5906-9 (3-том)

Кітапқа Ақымет Байтұрсынұлының «Тіл жұмсар» (1, 2-кітап), «Баяншы», «Сауат ашқыш», қазақ тілі мен әдістемесіне қатысты мақалалары, баяндамалары мен тезистері мен олардың факсимилелері енгізілді. Еңбекте қазақ тіл білімінің қалыптасып, дамуына өлшеусіз үлес қосқан көрнекті ғалымның тілтанымдық мұрасы түпнұсқамен салыстырыла отырып, сол кездегі жазылу нормасы бойынша берілді. Кітап тіл білімі мамандарына, филология факультеттерінің студенттеріне, магистранттар мен докторанттарға, жалпы көпшілік қауымға арналады.

ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2

ISBN 978-601-04-5908-3 (ортақ)
ISBN 978-601-04-5906-9 (3-том)

© Ақымет Байтұрсынұлы, 2022
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2022

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

- **Тіл – адамның адамдық белгісінің зоры, жұмсайтын қаруының бірі. Осы дүниедегі адамдар тілінен айырылып, сөйлесуден қалса, қандай қыйындық күйге түсер еді, осы күнгі адамдар жазыудан айырылып, жаза алмайтұғын күйге ұшыраса, ондағы күйі де тілінен айырылғаннан жеңіл болмас еді.**

- **Ахмет Байтұрсынұлы**

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ - 150

- **Бейнекөрініс (презентация)**
- **А. Байтұрсынұлы атындағы қазақ тіл білімі кафедрасында дайындалды.**
- **Дайындаған дәріскер С. Жусанбаева**

Алматы, 1 қараша, 2022 жыл